

МІФАЛОГІЯ Ў СУЧАСНЫХ СМІ MYTHOLOGY IN MODERN MEDIA

Шамякіна Таццяна Іванаўна
Мінск, Беларусь

Ключавыя словы: міфалогія, міф, масавая свядомасць, сфера адукацыі, СМІ, дыялектычны падыход, самакаштоўнасць ведаў, навуковы метады пазнання, моладзь, масавая культура, квазінавука.

Рэзюмэ. Міфалагемы, што распаўсюджваюцца СМІ, аказваюць уплыў на масавую свядомасць. Асабліва вялікая ўвага нададзена ў рабоце сістэме адукацыі, у рэформах якой усё менш адчуваецца навуковы падыход, а прэваліруюць міфы, што насаджаюцца СМІ і маюць шырокае хаджэнне ў асяродку абывацеляў. Прыводзяцца прыклады іншых масмедыйных міфаў, механізмаў іх функцыянавання.

Keywords: mythology, the myth, the mass consciousness, the sphere of education, the media, the dialectical approach, the intrinsic value of knowledge, scientific method of knowledge, youth, popular culture, kvazinauka.

Summary. Mythologem that extend the media have an impact on the mass consciousness. Particular attention is paid to the education system, reforms which felt less scientific approach, and prevailing myths, encouraged by the media and have a wide circulation in the environment of inhabitants. Examples of other masmediynyh myths of their functioning.

Галоўную ролю ў распаўсюджванні міфаў адыгрываюць сродкі масавай інфармацыі, найперш электронныя. У той жа час назіранні за сучасным станам масавай свядомасці прыводзяць да высновы, што простыя людзі стаміліся ад шматлікіх элементаў хаосу, што запанавалі ў сусветнай сацыяльнай і інфармацыйнай прасторы, ад разбуральнага дзеяння СМІ, ад аднабаковай ацэнкі нашай гісторыі, часам яе прамой фальсіфікацыі. Па гэтай прычыне сур'ёзным навукоўцам неабходна паглядзець на мінулае ва ўсёй яго складанасці і неадназначнасці, з улікам шматлікіх фактараў і канкрэтнасцю падыходаў. Скажам, у Еўропе не ацэньваюць Варфаламееўскую ноч з пункту гледжання ідэалагічнай канцэпцыі цяперашняга Еўрасаюза. І нам неабходна глядзець на ўласную гісторыю з улікам рэальнай канкрэтнага часу. Інакш кажучы, ва ўсім неабходны *дыялектычны падыход*.

Сёння ў беларускім грамадстве адчуваецца імкненне да салідарызацыі; у нетрах народа спее думка, што выжыць можна толькі грамадою, што не ўсё вымяраецца грашыма, хоць і ўпарта прывучалі да гэтага на працягу апошніх дваццаці пяці гадоў; узнікае інтуітыўнае ўсведамленне неабходнасці нацыянальнага аб'яднання пад сцягам нейкай глабальнай *стваральнай ідэі*. Але перашкаджаюць гэтаму дэструктыўныя міфы, ва ўладзе якіх знаходзіцца нават эліта грамадства.

Не сакрэт, што кожная ідэалогія — на самай справе міфалогія, якая, аднак, мае стрыжнем нейкую навуковую канцэпцыю. Пад міфам мы разумеем сацыяльна значнае вераванне. Для архаічнай свядомасці рэальнасць

міфа абсалютная. Міф (палітычны, гістарычны, навуковы) у сучасным грамадстве таксама ўсведамляецца як рэальнасць, але ўжо не з той упэўненасцю і глыбінёй, як у выпадку архаічнага міфа. Структура сучаснага міфа складаная: ён, па-першае, абавязкова заснаваны на нейкім архетыпе; па-другое, уключае ў сябе змест канкрэтнага сацыяльнага вопыту, таму і ствараецца ўражанне, што ён народжаны рэальнасцю, хоць на самім справе штучна ўтвораны. І, акрамя таго, сучасны міф уключае сістэму іншасказальных вобразаў, часта заключаны ў эстэтычную абалонку. Сучасным міфам мы называем нават не пэўны сюжэт (хоць і сюжэт таксама), а хутчэй ідэю-перажыванне, асабліваю, як пісаў лепшы знаўца міфалогіі А.Ф. Лосеў, “абстрагаванасць рэчаў у інтуітыўную сферу” [3, 73].

Міф масавай свядомасці прыстасоўвае нейкі станоўчы культурны міф, што дапамагае народу выжыць, да палітычных, ідэалагічных, камерцыйных мэт. Ён заўсёды грунтуецца на пэўнай філасофскай ці навуковай ідэі і, бясспрэчна, першапачаткова некім прыдуманнем. Найбольш разумныя людзі і ў савецкім, і ў сённяшнім грамадстве гэтую штучнасць міфа ці, хутчэй, ідэалагемы, добра разумелі. Хоць гэта не азначае, што яны яго заўсёды і ва ўсім аспрэчвалі, катэгарычна не прымалі. У выніку ў масавай свядомасці існуе каласальная колькасць самых розных міфаў. Пры гэтым цяжка сказаць, якую ролю — станоўчую ці адмоўную — яны адыгрываюць для нармальнага функцыянавання грамадства.

Для прыкладу паглядзім, як уплываюць міфы масавай свядомасці на рэформы ў адукацыі.

Пры ўсіх бясспрэчных поспехах эканомікі і сацыяльных праграм у незалежнай Беларусі стан адукацыйнай сферы не можа не выклікаць трывогі. Непакоіць, у прыватнасці, тое, што на адукацыю, якая, пры ўсіх навацыях, усё ж у меру павінна заставацца кансерватыўнай, у значнай ступені цісне масавая абывацельская свядомасць, якую культывуюць СМІ, і мы, на жаль, у поўнай меры гэтага не ўсведамляем.

Ужо чвэрць стагоддзя ўся сістэма адукацыі ў рэспубліцы пастаянна праходзіць праз даволі значную перабудову. Сёння, у пачатку не проста новай рэформы, а кардынальнага перавароту ў вышэйшай школе — пераходу на чатырохгадовую сістэму навучання ва ўніверсітэтах, варта прыгледзецца, у імя чаго ажыццяўляюцца ўсе так званыя рэформы, у чым іх сэнс і прызначэнне.

Навучанне моладзі ў антычных Афiнах, дзе закладзены асновы класічнай адукацыі на 2500 гадоў наперад, мела на ўвазе гарманічнае выхаванне ў чалавеку разумовых, маральных і фізічных здольнасцей. Уласна кажучы, гэта ставіла на мэце і савецкая сістэма навучання, дзякуючы якой Савецкі Саюз стаў другой краінай у свеце і паслаў чалавека ў Космас.

Руская імператрыца Кацярына II, праводзячы шырокія рэформы адукацыі ў краіне, мела на ўвазе шчасце чалавека. Так і заяўляла: атрымоўваць веды неабходна, каб быць шчаслівым. Вось вышэйшая мэта! Яна зноў і зноў пацвярджае мудрасць рускай царыцы. Таму што веды самі па

сабе — *самакаштоўнасць*, яны здольныя змяніць чалавека, зрабіць яго жыццё асэнсаваным і радасным.

Між тым наша мэта на сённяшні дзень у тым, каб ні ў якім разе не адставаць ад Захаду, сістэму адукацыі якога зусім нельга прызнаць дасканалай, пра што гавораць самі заходнія прафесары, многія з якіх незадаволены, у прыватнасці, Балонскай сістэмай.

Мы вельмі баімся лічыцца кансерватыўнымі, жадаем ва ўсім і заўсёды выглядаць прагрэсіўнымі, не вельмі задумваючыся, чым прагрэс дасягаецца (і што такое ўвогуле прагрэс). Увесь сэнс “прагрэсіўных” рэформаў за апошнія дваццаць пяць год заключаўся ў імкненні адсекчы так званыя “лішнія” веды, падпарадкаваць навучанне рацыянальным, практычным, выключна кан’юнктурным задачам. Баюся, што ў дадзеным выпадку распрацоўшчыкі рэформаў ішлі за абывацелем з яго прагматычнымі імкненнямі, які не разумее, што, па-першае, веды заўсёды могуць спатрэбіцца і ніколі не бываюць лішнімі; па-другое, рынак працы непрадказальны, і тое, што патрабуецца сёння, заўтра можа аказацца зусім непатрэбным, бо зменіцца час або будуць запоўнены ўсе рабочыя месцы; па-трэцяе, творчы чалавек патрэбны заўсёды і ўсюды, а крэатыўную асобу фарміруюць якраз тыя дысцыпліны, якія лічацца “лішнімі”, не прыносячымі ніякай бачнай карысці — мастацкая літаратура, сусветная і айчынная культура, філасофія, краіназнаўства і інш.

Моладзь у нас, безумоўна, розная, і ў асноўным добрая, разумная. Ва ўсялякім разе, мы, выкладчыкі, маем справу з лепшай яе часткай. Але нават гэтая лепшая частка гісторыю і культуру сваёй краіны, як і іншых краін, не ведае абсалютна.

На свядомасць моладзі, як і ўсяго насельніцтва, магутна цісне масавая культура, якую нясе тэлебачанне і амаль суцэльнае інфармацыйнае смецце Інтэрнету.

Наша ўласнае шматгадовае назіранне за студэнцкай моладдзю, а таксама яе тэставанне паказала феноменальную залежнасць студэнтаў ад буржуазна-ліберальнай прапаганды, ад сацыяльна-палітычных і проста бытавых міфаў, ад моўных штампаў. Галоўнае, што непакоіць — поўная адсутнасць нават прыблізнага ўсведамлення складанасці і супярэчлівасці той ці іншай эпохі, абсалютнае няўменне мысліць дыялектычна, свайго роду наркатызацыя свядомасці — немагчымасць пераклучыцца на іншую інфармацыю, адрываць стэрэатыпы.

Маладыя людзі жывуць у перавернутай сістэме каштоўнасцей, іх галовы замест рэальных ведаў забітыя зусім непатрэбнымі звесткамі — як, правіла, са сферы шоў-бізнесу. Назіраецца нігілізм у адносінах да сапраўды каштоўнай інфармацыі: па-першае, яе лічаць непатрэбнай для будучай працы, па-другое, яе ўжо цяжка ўспрымаць, бо мазгі прывучаны да пустаты, драбязы, нікчэмніцы. Інтэлектуальны ўзровень моладзі страшна панізіўся за апошнія гады. Мы, практыкі, маем магчымасць гэта ўвачавідкі назіраць. Праўда, ён панізіўся ва ўсім свеце, але ад гэтага не лягчэй.

Паўстае задача: як вярнуць разуменне самакаштоўнасці ведаў, як прымусяць моладзь і ў цэлым насельніцтва небыздумна прымаць тэлевізар і Інтэрнет? Між тым, якраз тэлевізійныя вешчуны, якія чамусьці лічаць сябе вышэйшай кастай, інтэлектуаламі, элітай, грэбуюць народнай масай, ставяцца да яе з пагардай. Гэтым грашаць і маладыя журналісты ў Беларусі, і сталыя — у Расіі. Людзі на тэлебачанні прыкрываюць сваю пустату нікчэмнай балбатнёй, але затое выказанай з апломбам. Вось прыклад. Недзе год таму ў Беларусь прыехаў адзін модны, надзвычай раскручаны расійскі пісьменнік. Натуральна, ён тут, у правінцыі, даваў інтэрв'ю направа і налева, прамаўляў з выглядам прарока банальныя ісціны. І сярод іншага ў праграме навін расказаў пра сваю спрэчку з індыйскімі інтэлектуаламі — ці магчыма ў сучасным грамадстве захаваць нацыянальную культуру. Расійскі пісьменнік і індусам, і нам, народу Беларусі, упэўнена ўнушаў, што нацыянальная культура павінна знікнуць абсалютна: усюды камп'ютары, прыборы, новыя тэхналогіі, каму патрэбная замшэлая народная культура, нейкія бабулі ў вышываных кашулях?!

Разважанні чалавека, які належыць да элітарыяў, проста ўражваюць сваёй прымітыўнасцю. Няўжо вядомы пісьменнік сам верыць у тое, пра што гаворыць? Таму што ў чалавека ёсць цела і ёсць душа. Патрэбы цела абслугоўвае тое, што якраз і ўхваляў модны аўтар, — цывілізацыя, патрэбы душы — культура. Чалавек адзіны, і разарваць сістэму яго патрэб — значыць, нанесці яму непапраўную шкоду. Што мы і назіраем у постсавецкім грамадстве: Расія стаіць на першым месцы па дзіцячым суіцыду. Чаму ж нельга карыстацца сучаснымі прыборамі і ў душы захоўваць роднае і блізкае, аддаючы даніну і дасягненням культуры іншых краін?

Аднак калі ўсюды і ва ўсім пануе інтарэс бізнесу, прагматызм, голы разлік, у грамадстве ніколі не будзе месца інтэлектуалу, філосафу, аналітыку, пісьменніку. Тэрор асяроддзя кашмарны, рэдка каму ўдаецца яму супрацьстаяць. Значыць, і далей грамадства будзе дэградаваць, адказваць на выклікі прыроды і часу проста і прымітыўна і толькі імітаваць выгляд аб'ектыўнасці ды барацьбу думак.

Масавая палітычная хлусня, характэрная для СМІ некаторых блізкіх да нас краін, прыводзіць як вынік да творчай, інтэлектуальнай імпатэнцыі, пры тым, што і ў нас, і ў суседзяў ёсць выдатныя, надзвычай глыбокія сацыялагі-аналітыкі, філосафы, эканамісты, культуралагі, мастакі. Але ім няма месца ў СМІ. І таму ідзе спусташэнне нацый.

Адукацыя ў нас скіравана на падрыхтоўку моладзі да выканання выразна акрэсленых функцый, як у мурашніку, да працы ў сферы паслуг. Сама адукацыя аб'яўлена сферай паслуг, што надзвычай крыўдна для педагогаў, паколькі яны пазбаўляюцца адчування сваёй высокай місіі. Прычым у масавай свядомасці і ў галовах чыноўнікаў яе бы трывала засела адно: афіцыянтцы, сантэхніку, будаўніку нейкія высокія матэрыі, веданне класічнай і народнай спадчыны непатрэбныя — дастаткова з іх і масавай культуры.

Вядучыя вучоныя свету сцвярджаюць: сённяшняя тэхнакратычная цывілізацыя не мае будучага. Віцэ-прэзідэнт Расійскага саюза рэктараў прафесар А. Белаконь і дырэктар НДІ нейракібернетыкі Б. Уладзімірскі пішуць: “Эканамічны рост, тэхналагічныя дасягненні і іншыя гістарычныя формы прагрэсу, як ужо відавочна, не дазваляюць вырашыць узнікаючыя супярэчнасці, а іх альтэрнатывай можа быць толькі пераход да ўстойлівага развіцця, мэтай якога з’яўляецца рэалізацыя прынцыпу роўных магчымасцяў для ўсіх наступных пакаленняў людзей. Разам з тым такі пераход прадугледжвае карэнныя змены ў стасунках людзей з навакольным асяроддзем, змены ўсёй традыцыйнай практыкі жыцця грамадства” [1, с. 5]. Адпаведна змяняцца навуковыя распрацоўкі і стратэгія адукацыі. Прычым большасць аўтарытэтных вучоных, рэктараў універсітэтаў крытыкуюць цяперашнюю форму вытворчасці ведаў і падрыхтоўкі спецыялістаў, якая склалася на Захадзе і бяздумна капіруецца на постсавецкай прасторы. Указваючы на прычыны правалаў у адукацыйнай рэформе і неабходнасць пошуку іншых напрамкаў развіцця, рэктары звяртаюць увагу на новыя міждысцыплінарныя падыходы з прыцягненнем наватарскіх ідэй, напрыклад, ідэй, звязаных з прынцыпамі арганізацыі і функцыянавання жывых сістэм. З другога боку, як заяўляў Прэзідэнт Расійскага саюза рэктараў, рэктар МДУ В. Садоўнічы, “маладыя людзі павінны ўвабраць ў сябе ўсе дасягненні сусветнай навукі і культуры, яе непераходзячыя каштоўнасці — вось адказная задача нашай вышэйшай школы” [4, с. 13].

Такім чынам, асноўваючыся на аўтарытэтах, мы дазволім сабе выказаць галоўны тэзіс даклада: *студэнты вышэйшых навучальных устаноў павінны авалодаць народнай культурай і сусветнай культурай у поўным аб’ёме.*

Свет высокай культуры, што абараняе ў сацыуме чалавечую асобу, патрабуе працяглага ўзгадавання, культывацыі, вырошчвання. Мудрыя японцы збіраюцца ўвесці абавязковую для ўсіх бясплатную вышэйшую адукацыю. Яны разумеюць, якія выгоды прыносяць усе ўклады, звязаныя з арыстакратызмам духу. Але ў цёмныя, смутныя эпохі, як цяперашняя, менавіта арыстакратызм духу (скажам, вытанчаны стыль маўлення) — тое, што дасягаецца цаною непамернай працы, работы над сабою, нават ахвяр — першым знікае з абыходку нацыі. І тады адбываецца абвальная дэградацыя ўяўленняў і прыярытэтаў усяго грамадства. Ва ўсіх сферах разам.

Разуменне шчасця нязменная ад веку, і ні сацыяльны лад, ні прагрэс навукі і тэхнікі нічога тут не мяняюць. У правільным грамадстве душа чалавека — пачатак усяго і канец. Значыць, любое будаўніцтва павінна пачынацца з яе, душы, як з фундамента. Узрастанне душы немагчымае без *чытання*. Калі зусім знікне кніжная культура, будзе немагчыма проста ўспомніць хоць бы тыя пакуты ад сапраўды вартых падстаў, якія перажывалі героі сусветнай класікі. І знікнуць апошнія знакі, якія вядуць да сапраўднага дома душы. Мы ўсе гаворым пра бяздушнасць чыноўнікаў, палітыкаў,

журналістаў, але як, адкуль могуць з’явіцца ў іх душы, тая сардэчная цеплыня і міласэрнасць, без якой немагчыма работа з людзьмі?

Студэнты-філолагі чытаюць дастаткова. Але гаворка ідзе і аб чытанні на іншых факультэтах. Заўважана, што студэнты там усё ж чытаюць, але бульварныя выданні, забіваючы свае галовы смеццем. Ніхто з куратараў, выхавацеляў і не падумае парэкамендаваць ім іншае чытанне, паказаць уласны прыклад. Толькі ў мудрых кнігах можна знайсці выток, здольны узрасціць у маладым чалавеку душу багатую, актыўную і моцную. *Неабходна вярнуць у грамадства кніжную культуру. Вось канкрэтная, жывая работа для ўсіх нас і для нашых выпускнікоў.*

У СМІ бяздумна насаджаецца варожая нашаму менталітэту іншаземная культура, культура іншай цывілізацыі; дастаткова паглядзець, колькі дэманструецца на працягу дня галівудскіх фільмаў па ўсіх беларускіх каналах. У той жа час, скажам, па першаму каналу ТБ ніколі не паказваюць савецкіх фільмаў, якія якраз выхоўвалі ў людзей высокую мараль, агульначалавечыя дабрачыннасці, напрыклад, каханне, сямейныя каштоўнасці, любоў да радзімы. Заўсёды і ва ўсім ТБ прапагандуе амаль выключна масавую культуру. Так, велізарнае месца на экраны займаюць выступленні беларускіх акцёраў на Інтэрбачанні, дзе спяваюць па-англійску. Інтэрбачанне — надзвычай танная ў духоўным, эстэтычным плане акцыя, і не варта выхоўваць насельніцтва на прапагандзе такога кшталту камерцыйных праектаў. Прывучаньня да падобнай прадукцыі, людзі не разумеюць каштоўнасці класічнай культуры, адпаведна студэнты не цэняць дысцыплін класічнай адукацыі ва ўніверсітэтах.

Міфатворчасць у СМІ мае некалькі напрамкаў — сацыяльны, палітычны, псіхалагічны. Адзін з напрамкаў — стварэнне міфаў, якія маюць выгляд навуковых гіпотэз, інакш кажучы, стварэнне і ўкараненне ў свядомасці людзей *квазінавукі*. Прасочым дадзены тэзіс на прыкладзе футуралогіі.

Квазінавука пасля развалу СССР не ўзнікла на пустым месцы, а, як і мае быць у эпоху постмадэрнізму, харчавалася вялікімі ўтопіямі савецкай фантастычнай літаратуры — творамі І. Яфрэмава, А. і Б. Стругацкіх, К. Булычова і інш. Пры гэтым савецкія пісьменнікі, марачы пра будучае, асноўваліся на гуманістычных традыцыях рускай філасофіі і літаратуры. Мала хто ведае, што ў канцы XIX — пачатку XX стст. Расія перажывала ўнікальную з’яву — росквіт філасофіі *касмізму*. Мары філосафаў пра будучае грандыёзныя і здзіўляюць нават сёння сваёй маштабнасцю. Так, М. Фёдараў, настаўнік К.Цыялкоўскага, выказвае і нават абгрунтоўвае дзіўную для таго часу ідэю пра ўваскрашэнне продкаў нашчадкамі, што павінна зрабіцца *агульнай справай* для чалавецтва. Вось мэта для людзей Зямлі. Пра несмяротнасць марылі і іншыя выдатныя філосафы, даследчыкі: бальшавік і вучоны А. Багданаў, той жа К. Цыялкоўскі. Мары марксістаў пра камунізм (англійскі пісьменнік Г. Уэлс назваў У. Леніна “крамлёўскім летуценнікам”) як міфалагічным “залатым веку”, райскім стане свету натхнялі мільёны

простых людзей, штурхалі на гераічныя подзвігі. У пасляваенны савецкі час мары яшчэ больш аптымістычныя, сонечныя. Усё інакш цяпер.

Прагнозы будучага не толькі ў фантастыцы, дзе яны заканамерныя як спецыфіка жанру, а і ў масавых СМІ пачалі з’яўляцца у час “перабудовы”, калі ішла маштабная апрацоўка свядомасці савецкіх людзей. Надзвычай папулярнымі яшчэ ў СССР раптам аказаліся балгарская прарочыца Ванга і французскі сярэднявечны прарок Настрадамус. Іх прароцтвы ўжо ў нашыя дні набылі літаральна статус навуковай ісціны. Між тым, што тычыцца Вангі, сёння вядома, што гэта быў дастаткова паспяховы і камерцыйны, і статусны праект, які выдатна працаваў на прэстыж маленькай Балгарыі.

Аўтар даклада не аспрэчвае наяўнасці дзіўных уласцівасцей у чалавеку, аднак у масавай культуры гэтыя здольнасці або эксплуатауюцца дзеля камерцыі, або прафануюцца.

З Настрадамусам усё больш тонка. Спачатку акцэнтавалася ўвага на яго здзейсненых у гісторыі прадказаннях. У наш час нават цяжка ўявіць, колькі з’явілася публікацый пра прарока. Рыхтавалася глеба для інфармацыйнай бомбы. Яна выбухнула. Настрадамус, як быццам, прадказаў існаванне нейкай ўсходняй імперыі на працягу 73 гадоў і 7 месяцаў, а затым яе падзенне. Якое і здарылася з СССР у 1991 г. Усе 1990-е гады Настрадамус заставаўся папулярным, таму што ў яго знайшліся прадказанні таксама і пра “канец свету”.

Сапраўды, пра “канец свету” пачалі гаварыць усё больш. Праўда, гэта непазбежна ў эпоху «*fin de siècle*», а тым больш канца тысячагоддзя. Адчуванне вычарпанасці сучаснай цывілізацыі ўсё часцей прыходзіць у галовы нават самым прымітыўным індывідам, якія жывуць інстынктамі, а тым больш непакоіць інтэлектуалаў. Суцяшаць сябе не атрымоўваецца, паколькі шмат што бачыцца намнога больш сур’ёзна, чым абяцанні Апакаліпсісу ў былыя часы: маўляў, колькі разоў аб’яўлялі канец свету, а жыццё сабе працягвалася. Цяпер прыкметы канца відавочныя: збядненне рэсурсаў Зямлі, катастрафічнае пагаршэнне экалогіі, цяжкая дэмаграфічная сітуацыя, стагнацыя ў навуцы, падзенне маралі, вычарпанасць парадыгмаў культуры. Свет сапраўды падышоў да нейкага рубяжу — як гавораць, да кропкі біфуркацыі.

У 2000 годзе напярочанага канца свету не адбылося. І сам Міленіум фактычна не адзначалі, усе былі як быццам у разгубленасці. Да і сапраўды: нават не ведалі, калі адзначаць — у 2000 ці ў 2001 годзе. Быццам сусветны істэблішмент і іерархі Царквы прадчувалі, што сапраўдны пачатак тысячагоддзя ім аб’явяць дадаткова. Так і адбылося. Таму што новы век па сапраўднаму пачаўся 11 верасня 2001 года — з самалётнай атакі быццам бы арабаў на Міжнародны гандлёвы цэнтр у Нью-Йорку. Гэта быў сапраўды сусветны фейерверк, які назірала большасць чалавецтва: час акцыі быў выбраны такім чынам, каб падзею, прычым у прамым эфіры, убачыла як мага больш людзей Зямлі — у самых населеных краінах ужо прагнуліся або яшчэ не клаліся, а спалі толькі жыхары маланаселеных краін, якіх можна не

ўлічваць. Ствараецца ўражанне, што для планіроўшчыкаў тэракта надзвычай важны быў адначасовы магутны ўсплеск эмоцый велізарнай колькасці людзей, быццам гэта магло паўплываць на саму Зямлю ці на яе атмасферу.

З таго часу эсхаталагічная тэма не сыходзіць з экрану тэлевізараў, са старонак газет і часопісаў. Пры гэтым рэальна сталі больш частымі землятрусны, цунамі, вывяржэнні вулканаў, паводкі, анамальныя зімы і спякота летам, іншыя прыродныя катаклізмы. Але СМІ не мабілізуюць людзей на супрацьстаянне стыхіі, а палохаюць. Сусветнаму ўраду, які, безумоўна, існуе хоць бы ў выглядзе фінансавых глабальных структур і ТНК, лягчэй упраўляць менавіта запалоханымі людзьмі. Іх пазбаўляюць надзеі на будучае, каб жылі бяздумна і толькі сённяшнім днём. З другога боку, падрываецца вера ў акадэмічную навуку. Усё менш маладых людзей імкнуцца стаць даследчыкамі непазнанага.

Кожная эпоха нараджае свае міфы. Прычым пры ўсіх дасягненнях пазітыўных навук і тэхнікі людзі XX-XXI стст. — нават большыя міфатворцы, чым нашы язычніцкія продкі. Вядомы сацыёлаг Расіі С.Кара-Мурза піша: “Адным з важных тыпаў адыходу ад рацыянальнасці <...> стаў зрух інтэлігенцыі да міфатворчасці” [3, 256], інакш кажучы адмаўленне ад навуковых метадаў пазнання.

Татальная міфатворчасць лепш за ўсё прасочваецца ў сродках масавай інфармацыі. У іх хлусня не адзелена ад фактаў, фантастычныя сітуацыі свядома перамешваюцца з рэальнымі падзеямі. Усё для таго, каб унушыць спажывальніку інфармацыйных паслуг нейкую тэндэнцыйную думку, якая, як правіла, не мае дачынення да рэальнасці. Тэлебачанне і Інтэрнет уяўляюць сабою велізарную прастору для стварэння міфаў.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Белоконов А., Владимирский Б. Устойчивое развитие университетов: подходы к принятию управленческих решений // Вестник высшей школы. — № 6. — 2003.
2. Кара-Мурза С. Потерянный разум. Москва, 2005.
3. Лосев А.Ф. Диалектика мифа. В кн.: Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. — Москва: Политиздат, 1991.
4. Садовничий В. Высшая школа России: традиции и современность: Доклад на VII съезде Российского союза ректоров // Вестник высшей школы. — № 12. — 2002.